

Šestý smysl

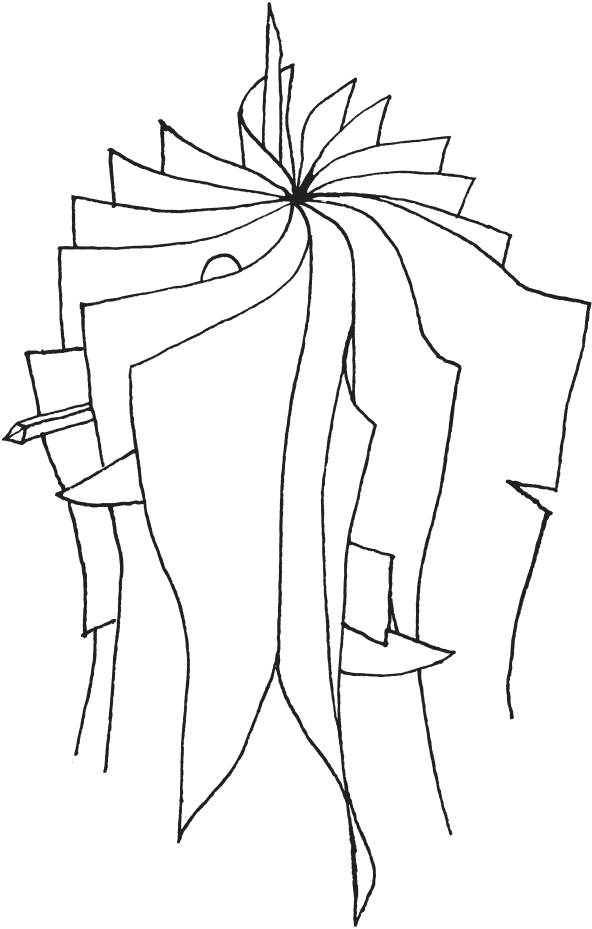

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Zdeněk Pospíšil

*Je to ale smutná epocha,
když je snadnější rozbít atom
než zničit předsudky.*

Albert Einstein

Zdeněk Pospíšil

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

© Zdeněk Pospíšil, 2020

Illustrations © Josef Velčovský, 2020

Cover art © Josef Velčovský, 2020

Czech edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2020

ISBN 978-80-7557-955-3 (print)

ISBN 978-80-7557-880-8 (ePub)

ISBN 978-80-7557-881-5 (mobi)

ISBN 978-80-7557-882-2 (pdf)

Proč jsem to napsal?

Napsání tohoto textu pro mě bylo lehké i těžké. Lehké proto, že o těch věcech hodně přemýšlím a nežiji jen současností. Ne svou vlastní, ale lidstva jako živočišného druhu. Těžké proto, že ne všechny (a řada dalších) otázky mají pro mě stejný význam. Některé jen nadhodím, jinými se zabývám podrobněji, i když nevím, co je zrovna „trendy“ a jaká témata a pojmy se prosazují. Uvědomuji si, že v řadě případů se mohu mýlit, protože dospívám k chybným závěrům, nebo východiska jsou jiná, než se domnívám.

Vývoj lidského myšlení, poznání a střídání generací mění i vnímání pojmů, respektive našeho chápání jejich obsahu, dnes znamenají něco trochu jiného než včera. I tím dochází k „diferenciaci“ mezi lidmi a generacemi. Ani použití stejného jazyka

ještě neznamena, že si lidé rozumějí. Každý do něj vkládá své poznání světa, pochopení a uchopení současnosti a schopnost uvažovat o perspektivě. Vlastní zkušenost a roli sebe sama v evoluci si zpravidla ani neuvědomuje.

Vím, že text vypoví o člověku více než „sívíčko“. Použití slov, stavba vět, způsob uvažování a závěry k „problémům“ odhalí autora dokonaleji, než by si mohl přát. Podstoupit tento „risk“, může mít řadu důvodů. Počínaje komercí přes sebeprezentaci, vytvoření obrazu o sobě, vyjasnění si problému až po „verbální“ exhibicionismus a grafomani. Doufám, že mě většina „chorob“ nepostihla. Možná je to jenom forma preventivní arteterapie.

Toto pojednání není žádnou habilitační prací na katedře politologie, která svými citacemi a odkazy má dovést k soudobému poznání a uznávaným autorům, kteří ho prezentují. Není tedy určeno profesionálům. Je jenom subjektivním zamyslením nad některými pojmy a otázkami i jejich evolucí. S urychlujícím vývojem nás některé problémy začaly pálit. Snad se jich „zmocníme“ dříve než oheň.

Způsob uvažování je dán limity mého života, tedy toho, co mě formovalo a potkalo, i „intelektuální nedostatečností“. To mi však nebrání klást si otázky. Odpovědi na ně se mohou měnit. Doufám, že i u mě se myšlení ještě vyvíjí, získávám jiné pohledy a nové informace. Pochybnosti nejsou příčinou rozkolísanosti, ale jiného uchopení problému.

Vím, že je „velká drzost“ tyto úvahy publikovat. Není to však odborná práce, ale pouhé pojednání o tom, co mě (a myslím, že i některé jiné) zajímá. Budu rád, když to tak vezmete a položení si některých otázek a jejich závěry nevyvolají osobní kontroverze.

Místo úvodu

Možná bude prospěšné začít tím, co většina populace zná nebo si vyzkoušela na vlastní kůži. Spisovatelé sci-fi, tvůrci filmů i lidé zabývající se dalšími obory předjímají budoucnost. Vize a fantazie se staly skutečností, nebo byly dokonce překonány. Z toho je vidět jejich nezastupitelnost i „nedostatečnost“ a prospěšnost fantazie.

Úvaha vychází z následujících předpokladů a vytváří „desatero“, které by se do ní mělo konzistentně promítnout.

- 1) Neexistuje pouze jeden vesmír, ale je jich nekonečně mnoho, i když mohou mít „jinou podstatu“. Zánik je předpokladem nového začátku.
- 2) Mikro a makro jsou ve vesmíru relativní pojmy.
- 3) Formy existence jsou rozmanité, my vnímáme jen ty, které odpovídají našim smyslům a přístrojům.
- 4) Formy života, které známe, nejsou konečné.
- 5) Inteligence má různé formy a podobu.

- 6) Kromě poznání založeném na důkazech existuje i jiné, stojící na fantazii, vizi a předjímání budoucnosti.
- 7) Poznání je dobově a společensky podmíněno.
- 8) Příroda a zejména pak člověk mohou vkročit na „slepé“ cesty.
- 9) Vše se mění a ve vývoji zrychluje (rozpínání), ale dochází i k opačnému procesu (smršťování). I ve společnosti existuje kontinuita a diskontinuita.
- 10) Nedomnívám se, že jsem se úplně zbláznil.

Pojednání má oslovit lidi, kteří se zabývají perspektivou člověka a naší planety i pokročilými a budoucími technologiemi. Je pouze jedním ze subjektivních názorů. Netvrdí, že tento názor je správný, a nechce v žádném případě „poučovat“. Snaží se spíše klást otázky, na které si člověk může, ale nemusí, odpovědět nebo se nad nimalespoň zamyslet. To je také smyslem a posláním úvah. Pokud to částečně naplní, budu nadmíru potěšen. Nesouhlas chápu jako vyjádření jiného názoru, který se může ukázat jako relevantní – a předem za něj děkuji.

Změny jazyka a inteligence

Není vůbec náhodou, že na počátku úvahy stojí jazyk, který byl počátkem evoluce člověka. Čím je bohatší, tím přesněji můžeme vyjadřovat vztahy mezi lidmi, změny našeho okolí, minulost, současnost i budoucnost, to znamená náš vývoj v čase a prostoru. Jazyk patří k základním atributům lidí, člověk jím uvažuje a vyjadřuje své myšlenky. Necítím se na to, abych posuzoval poznatky a způsob přemýšlení předchozích civilizací. Udělám proto v historii velký skok.

Obrozenci se snažili nalézt pro všechny tehdy používané výrazy české ekvivalenty. Inspirovali se na venkově, neboť tehdejší sociální složení bylo radikálně jiné a většina obyvatelstva našla svou obživu v zemědělství (i když už probíhala průmyslová revoluce). Rozhodující bylo to, že zde byl dosud živý jazyk předků. Většina pojmů se zachovala dodnes, jiné byly směšné už v době svého vzniku, některé jsme v minulosti nebo aktuálně převzali ze slovanských i dalších jazyků. Používání germanismů, někdy zkomolených, se

stalo součástí naší historie, prestižních salonů i pohybu obyvatelstva. Část slov zmezinárodněla do té míry, že hledání češtiny by bylo „kontraproduktivní“.

Jsou i pojmy, které si sice připisujeme, ale není jasný jejich původ. Například o pistoli soudíme, že její název vznikl z husity používané střelné zbraně, která svým tvarem připomíná píšťalu. Některá slova jsou ovšem nesporná. Často se připomíná Čapkův robot, který ovládl celý svět a získal významy od kuchyně po vojenství, které autor ani nečekal.

„Mizení“ přídavných jmen a sloves a jejich nahrazování zkratkami bylo zpočátku dáno zejména používanými technologiemi. Dnes však je v principu projevem zrychlování života lidí. „Zmatení jazyků“, jak to známe z bible, nemusí být ovšem dáno jen použitím různých jazyků, ale i specifickou mluvou, kterou příslušníci skupiny a následné generace komunikují.

Nové pojmy se objevují s vývojem technologií a nikoho soudného by nenapadlo hledat pro ně adekvátní domácí výraz. Slovo internet zdomácnělo natolik, že mu lidé na celém světě rozumějí. Další význam získávají i domácí běžně používaná slova, například síť, přestože ne všechny generace o sociálních sítích mají přehled a využívají (zneužívají) je. Někdy slova získávají přívlastky a předpony, aby hned bylo jasno, o co

se jedná. Moderní je dnes například kyberútok nebo kyberobrana. My sice nevíme přesně, jak, jakými prostředky a na co probíhá, ale tušíme, že se to děje.

Označení stejného pojmu různými slovy má někdy nečekané důsledky, protože dostatečně nebere v úvahu čas, prostředí, generační rozdíly, význam slov atd. A zejména pak psychologii posluchačů! Například jsme se mohli přesvědčit, že pokud neexistuje ověřená vakcinace viru, imunizace populace vzbuzuje velké naděje, zatímco její promoření je vnímáno negativně a může se stát rozbuškou paniky. Přitom se jedná o tutéž věc vyjádřenou jinými slovy! Domněnky bývají silnější než skutečnost!

Objevují se i slova, kterým bez vyhledání většinou předchozí generace přesně nebo vůbec nerozumějí – public relations, human research, stalking, podcast, gender atd. Mladou generaci od útlých let zasahují fake news a hoaxy, sexuální predátoři i průmysl 4. 0. Generace Z žije díky technologiím už on-line. Globalizace pojmů a užívání zkratk, kterým rozumějí jen příslušné generace, jsou jevem, který by zasloužil hlubší zkoumání, neboť zasahují člověka ve sférách, kde bychom to nečekali. Mění jeho inteligenci a hodnoty!

Udělám malou odbočku. Už dnes se v digitálním světě masově rozšířily e-disciplíny a vznikly